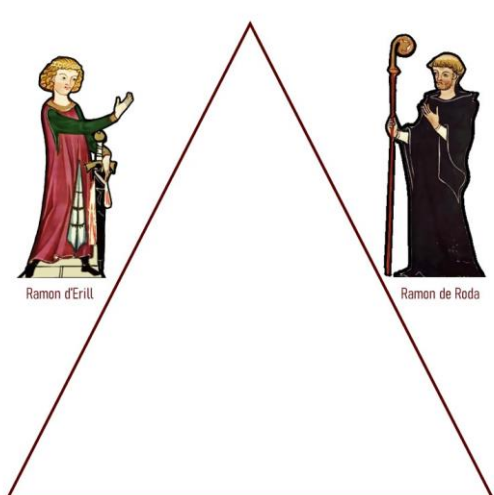

ADAPTACIÓ CURRICULAR DELS QUADERNETS ROJOS

*Els continguts s'adapten al currículum oficial de secundària del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya; són equivalents al currículum d'altres comunitats autònomes

Sant Climent de Taüll

Activitat 1 – pg. 2 i 3 – piràmide feudal

<p>Si feu un cop d'ull al vostre voltant potser us preguntareu... Per què hi ha tantes esglésies tan semblants a la vall de Boí? La resposta ens porta a dos persones: Ramon Guillem, bisbe de Roda, i Ramon Pere, senyor d'Erill. El primer va ser proposat com a bisbe de Barbastro (Aragó) l'any 1104 pel rei Pere I d'Aragó. El segon va heretar el senyoriu d'Erill del seu pare, i era vassall i ajudant dels reis d'Aragó.</p> <p>Crea una piràmide feudal i indica on posaries a Ramon de Roda i a Ramon d'Erill.</p> 	<p>El bisbe Ramon de Roda i el senyor Ramon d'Erill són importants per entendre les esglésies de la vall de Boí, i especialment Sant Climent i Santa Maria de Taüll. Fem una petita biografia de cadascun:</p> <p>Ramon Guillem de Roda (també conegut com a Ramon de Durban) Neix a Durban (França) en una família noble influent a Occitània. Té contactes a Tolosa de Llenguadoc i a Roma. El rei Pere I d'Aragó el proposa com a bisbe de Roda d'Isàvena. El nomenen bisbe a la ciutat de Barbastro l'any 1104, recentment conquerida als sarraïns. Es baralla amb nobles i bisbes, aragonesos i catalans, i el forcen a marxar a l'exili a França. Durant l'exili té un paper important en esdeveniments eclesiàstics a Occitània. El Papa de Roma obliga a que el reconeixin com a bisbe. Consagra les esglésies de Taüll l'any 1123. Mor l'any 1126, i al cap de poc el veneraran com a sant.</p> <p>Ramon Pere d'Erill (o Ramon II, senyor d'Erill) Fill de Pere I d'Erill, hereta el senyoriu l'any 1109. És vassall del rei d'Aragó, i per tant l'acompanya en moltes conquestes: Saragossa, Tudela, Calatayud... El rei li atorga títols i terres als territoris conquerits, i els Erill es fan rics amb una part del botí. Probablement, dediquen una part de la riquesa a fer construir i pintar les esglésies de la vall de Boí, un dels seus territoris més antics i més importants. Mor l'any 1140, i els seus descendents seguiran acumulant poder i riqueses al costat dels reis d'Aragó.</p> <p>A més, la vall de Boí era a l'arrel de dos conflictes: un entre el bisbe d'Urgell i el bisbe de Roda, i l'altre entre el comte del Pallars Sobirà i el comte del Pallars Jussà. Construir esglésies era una forma de reclamar i mostrar el poder a la zona d'aquests dos personatges, i sobretot per Ramon de Roda pel conflicte que tenia obert.</p>
---	--

A partir d'un cas pràctic, com és el coneixement de Ramon Guillem, bisbe de Roda-Barbastro, i de Ramon Pere, senyor d'Erill, i de les seues biografies, l'alumnat es pot aproximar a la història de l'edifici per mitjà de dos personatges cabdals en la seua història i, a més, situar-los en l'esquema de la societat feudal.

Competències Específiques 5 i 6

Sabers – B. Societats i territoris – Evolució dels sistemes econòmics i dels models d'organització social; Religió i organització social

Activitat 2 – pg. 4 i 5 – campanars i paisatge

Ja hem vist com els **jocs de poder** eren molt importants en la història medieval de la vall de Boí i en la construcció de les esglésies, però... **I els campanars?**

S'utilitzaven per comunicar les hores, així com les misses, i també altres coses importants, com reunions de la gent del poble, tempestes o notícies. Però recordeu que eren els més poderosos els que construïen les esglésies i els campanars, per tant **també es podia utilitzar per vigilar i controlar el territori.**

A més, **el poble de Taüll està situat en un lloc privilegiat:** es pot vigilar bona part del fons de vall des d'un lloc segur, així com els passos de muntanya que hi arriben.

Tenint en compte l'escala del mapa, **calcula la distància real entre...**

Sta. Maria i St. Climent = 1,28cm al mapa =

St. Climent i Sta. Eulàlia = 8,24cm al mapa =

St. Joan i Sta. Maria = 4,24cm al mapa =

Ara mira en direcció a Santa Maria. Imagina com devia ser el paisatge de Taüll fa 900 anys... **Prova de dibuixar-lo**

Posa-hi casetes amb xemeneies fumejant, carrers de terra i, sobretot, el campanar de Santa Maria al mig de tot, dominant el Barri de Taüll

Per un costat, utilitzant una fotografia aèria i l'escala, l'alumnat ha de calcular la distància entre les esglésies; per l'altre, han de dibuixar com creuen que hauria estat el Taüll de fa 900 anys. Així s'aborda el paisatge des del càlcul racional i des de la reconstrucció històrica

Competències Específiques 3 i 4

Sabers – B. Societats i territoris – Territori i paisatge

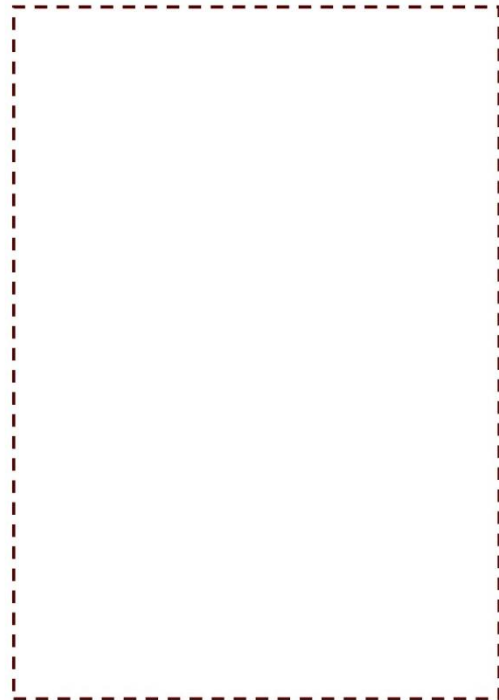
Activitat 3 – pg. 6 i 7 – arrencaments de les pintures

Els anys 1904 i 1907, historiadors barcelonins van fer expedicions a la vall de Boí (i altres racons del Pirineu) per estudiar les esglésies i les seues pintures, cosa que les va obrir al món i les va fer conèixer a molta gent interessada.

Entre els anys 1920 i 1923, la majoria de les pintures que hi havia a l'església de Sant Climent de Taüll van ser arrencades utilitzant la tècnica del *strappo* i se les van endur a Barcelona. En l'actualitat, estan exposades al Museu Nacional d'Art de Catalunya, on en tenen la major part. La resta, les tenim conservades a l'església.

Si haguéssiu de prendre vosaltres la decisió... **Arrencaríeu les pintures? Feu un debat amb els companys i companyes.** Aquí us deixem alguns arguments senzills, però a la pàgina següent heu d'elaborar els vostres propis arguments.

Emportar-se-les	Deixar-les
Estan en un indret protegit i estable	Estan en el seu lloc d'origen
Havien estat comprades, per tant si volien se les podien emportar	Com que les havien comprat, no corrien perill si es quedaven
La gent de la vall de Boí no donava valor a les pintures	El procés <i>strappo</i> podia danyar o fins i tot destruir les pintures
Moltes pintures del Pirineu català havien estat comprades abans per gent que se les volia emportar a l'estranger (com en el cas de Santa Maria de Mur)	La gent del poble s'hi oposava, o no era conscient dels arrencaments
A Barcelona podrien ser gaudides per molta més gent que al Pirineu	Els diners que es pagaven anaven a parar al bisbat, la gent dels pobles com Taüll no rebien res
Les pintures eren valorades per molts acadèmics i marxants d'art	Emportar-se les pintures era complicat lògicament, i el trasllat era perillós per la seua conservació

A quina conclusió heu arribat?

Sabent les nocions bàsiques i alguns arguments senzills sobre els arrencaments de les pintures, l'alumnat ha de debatre al voltant de la pregunta "vosaltres arrencaríeu les pintures?". Així, interpreten aquest fet històric concret i les repercussions que té en l'actualitat, i aborden un altre punt de la construcció identitària a partir del patrimoni i les manifestacions culturals i artístiques

Competències Específiques 3 i 7

Sabers – B. Societats i territoris – Respecte i conservació del patrimoni / C. Compromís cívic – Conservació i defensa del patrimoni històric, artístic i cultural

L'església de Santa Maria de Taüll va ser utilitzada com a església parroquial des del seu origen, i per mantenir aquest estatus s'hi van fer reformes al segle XVIII en estil barroc, tant a l'interior com a l'exterior.

Observa l'església, compara-la amb la imatge i identifica-hi les reformes barroques

Quins noms i quins usos tenien els elements afegits?

Als anys 70 es va restaurar l'església, i aquests elements van ser retirats, perquè la restauració volia tornar a l'aspecte medieval, reconstruint parts de l'església tal i com haurien estat. **Creieu que és correcte?** Si refem elements ens inventem una part de l'edifici, però així aconseguim un aspecte més autèntic... **Parleu-ho i opineu amb els vostres companys i companyes**

Activitat 2 – pg. 4 – elements afegits

Al segle XVIII es van fer afegits a l'església en estil barroc; l'alumnat els ha d'identificar sobre una fotografia antiga, han d'entendre'n i explicar-ne el seu ús i, sabent que es van retirar en una restauració als anys 70, han de debatre si és correcte reconstruir una part de l'edifici.

Competències Específiques 1 i 3

Sabers – B. Societats i territoris – Evolució de les expressions artístiques i culturals / C. Compromís cívic – Conservació i defensa del patrimoni històric, artístic i cultural

Si us fixeu en l'absis, les pintures són molt esquemàtiques i simètriques

Reproduïu les figures de la meitat dreta de l'absis imitant l'original

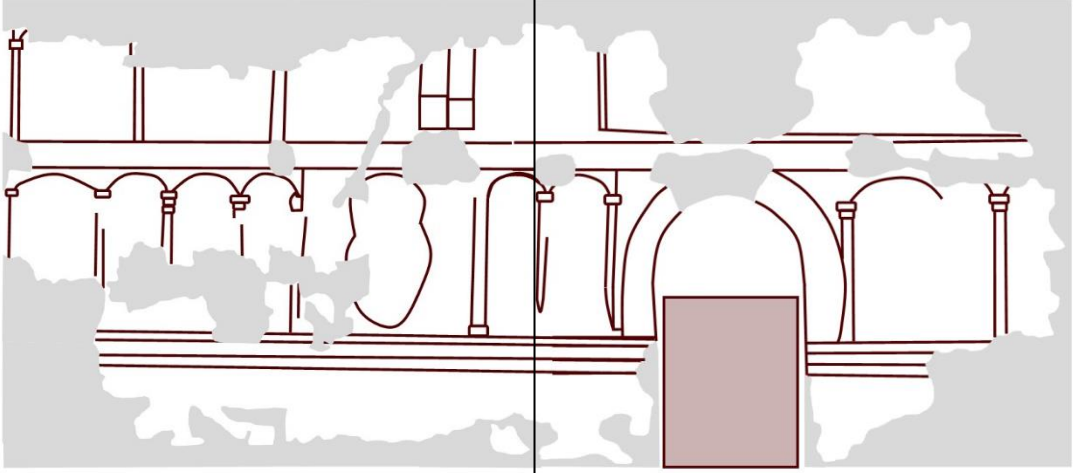
Activitat 3 – pg. 5 – simetria en el romànic

L'alumnat ha de dibuixar una meitat de l'absis observant l'altra meitat i així veuen la simetria que es forma amb l'altra meitat que ja tenen al quadern, una de les característiques més visibles i evidents en el romànic.

Competència Específica 1

Sabers – B. Societats i territoris – Evolució de les expressions artístiques

Activitat 4 – pg. 6 i 7 – significat de les pintures

<p>Mirant les pintures del mur sud veiem moltes escenes, algunes de més evidents, però altres no tenim clar què signifiquen (ni tan sols els historiadors es posen d'acord).</p> <p>Dibuixa les escenes sobre l'esquema i indica què significa cada escena</p> 	<p>Aquest missatge que volien transmetre en les pintures està en vigència a dia d'avui?</p> <p>Debateu-ho amb els companys i companyes</p>
--	---

Observant les reproduccions del mur sud, l'alumnat s'aproxima al missatge que es volia transmetre per mitjà de les pintures, i així vincular-ho amb el poder que l'Església imposava sobre la població en el sistema feudal; a partir d'aquí, es pot debatre sobre la vigència d'aquests discursos en l'actualitat

Competències Específiques 1, 5 i 6

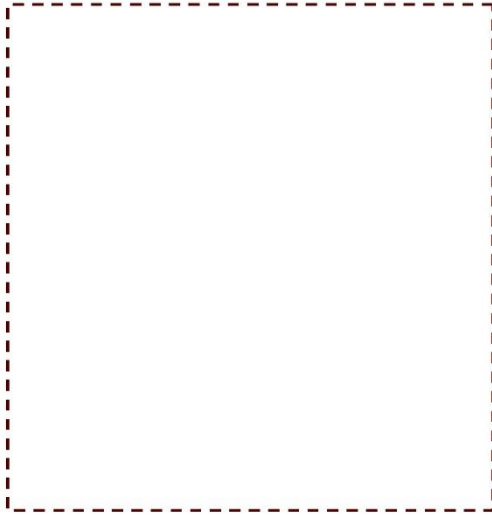
Sabers – B. Societats i territoris – Religió i organització social

Sant Joan de Boí

Benvingudes i benvinguts a Boí. Abans de parlar de l'església ens fixarem en el poble i les seues característiques. Boí era l'únic poble de la vall que estava emmurallat. Molts pobles i ciutats de Catalunya van ser emmurallats entre els segles XIII i XIV.

A més, Boí tenia un castell que dominava sobre el poble però també sobre l'església. Aquest castell està documentat al segle XIII, i destruït per la Guerra dels Segadors (a mitjans del segle XVII)

Ara heu d'imaginar que veieu el poble des d'un avió: **feu un mapa a vista d'ocell**. Hi heu de posar l'església, el poble vell, el riu de Sant Martí i la roca del Castell.

Activitat 1 – pg. 2 – el poble de Boí

La ubicació de Sant Joan de Boí i les característiques d'origen medieval que perviuen al poble (destacant els vestigis de les muralles dels segles XIII-XIV i l'emplaçament de l'antic castell) donen per tractar el territori des d'un angle històric. Per fer-ho, l'alumnat haurà de plasmar el poble de Boí i una sèrie de punts preestablerts en un plànol de creació pròpia.

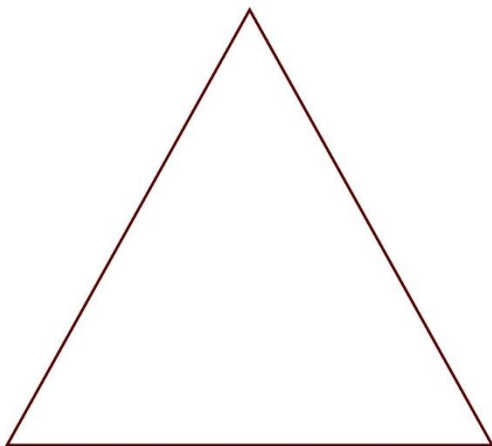
Competències Específiques 1 i 4

Sabers – B. Societat i territoris – Evolució dels sistemes econòmics i dels models d'organització social; Territori i paisatge (evolució del món rural)

Veient el plànol anterior, podem veure que l'església està fora del nucli medieval de Boí (el que quedava dins les muralles). Us poso unes preguntes, i vosaltres les heu de debatre:

- Què es va construir abans, el poble o l'església?
- Si es va construir abans el poble, per què no van construir-hi l'església a dins?
- I si es va construir abans l'església, per què no s'hi va crear el poble al voltant?

El plànol anterior també ens permet veure una altra cosa... Recordeu quin era el sistema en la societat medieval? Per tant, col·loca els estaments a la piràmide i després vincula'ls al castell, a l'església i al poble

Activitat 2 – pg. 3 – la societat feudal

A partir del plànol anterior, i dels punts que s'hi ha d'indicar, l'alumnat haurà de debatre sobre la presència de l'església fora del poble i què significa, i sintetitzar els elements del plànol i els estaments socials en el feudalisme en un esquema piramidal.

Competències Específiques 1 i 5

Sabers – B. Societat i territoris – Religió i organització social; Territori i paisatge (evolució del món rural)

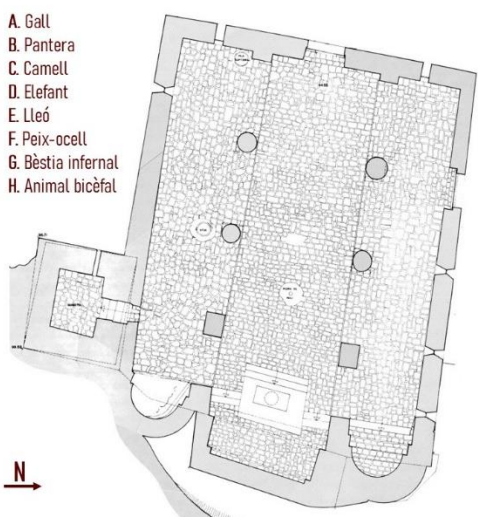
Activitat 5 – pg. 6 i 7 – significats en les pintures

A dins de l'església, fixeu-vos en el conjunt de pintures. Veieu que estan dividides en dos franques? La de dalt representa la **ciutat celestial**, i la de sota representa el **món terrenal**, i inclou la part de baix dels murs i la part de dins dels arcs.

Veuràs que en aquesta franja hi ha un **bestiari** prou nombros. Els animals en l'art romànic s'utilitzaven per representar comportaments, tant positius (és a dir, que la gent els havia d'imitar) com negatius (que la gent se n'havia d'allunyar). Podien ser animals reals però també fantàstics.

Localitza aquests animals al plànol de l'església

- A. Gall
- B. Pantera
- C. Camell
- D. Elefant
- E. Lleó
- F. Peix-ocell
- G. Bèstia infernal
- H. Animal bicèfal

Fixa't que entre els animals hi ha un **personatge humà**. És l'únic en aquesta franja, i es representa d'una forma molt específica:

1. **Té la cara de perfil**, que en el romànic vol dir que **no és un personatge de fiar**
2. **Porta una cama de fusta**, però també té la **seua cama real**. Pot ser que ens estigui enganyant?
3. **Va vestit de groc**, que sovint s'interpreta com el color del **pecat, la traïció i la debilitat moral**
4. Tot i que s'ha perdut la pintura, s'estava **tocant el penis amb les dos mans**

Quin missatge creieu que van voler representar els pintors?

És un missatge positiu o negatiu? (segons la mentalitat de l'època)

Què s'està assenyalant aquí? Que vagi despullat o que actui d'aquesta manera?

Feu un debat amb els vostres companys i companyes, compartiu les vostres opinions i penseu com representaríeu a l'actualitat el mateix missatge

Observant les reproduccions del conjunt pictòric a l'interior, l'alumnat haurà de situar per un costat diverses figures del bestiar presents a l'església, i fent-ho veuran una altra figura prou peculiar: el *Pecador*. L'hauran d'observar i interpretar a partir del què coneguin sobre l'edat mitjana i enfrontar-se als seus propis prejudicis.

Competències Específiques 1, 5 i 7

Sabers – B. Societats i territoris – Religió i organització social (religió i poder / el paper de l'Església)